

Lettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Hicks

Auteur(s) : Diogène Laërce ; Epicure

Les folios

En passant la souris sur une vignette, le titre de l'image apparaît.

6 Fichier(s)

Mots clés

[Hicks, Robert Drew \(1850-1929\)](#)

Comment citer cette page

Diogène Laërce ; Epicure, Lettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Hicks, 1925

Department of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Consulté le 14/01/2026 sur la plate-forme EMAN :
<https://eman-archives.org/Epicurei/items/show/9>

Copier

Présentation du document

Date1925

Mentions légales

- Responsabilité éditoriale : Department of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle). Licence Creative Commons Attribution – Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Texte : Domaine public

Editeur de la ficheDepartment of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Contributeur(s)Giovacchini, Julie

LangueGrec ancien

SourceVoir description détaillée du texte : [CIRIS](#)

Contenus reliés

Collection Ep. Lettre à Ménécée

Ce document est une version de :

[Lettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Usener](#)

Description du document

Description Voir description détaillée de l'édition : [CIRIS](#)

Notice créée par [Julie Giovacchini](#) Notice créée le 23/06/2021 Dernière modification le 30/05/2022

DIOGENES LAERTIUS

"Ἐπίκουρος Μενοικεῖ χαίρειν.

122 "Μήτε νέος τις ὦν μελλέτω φιλοσοφεῖν, μήτε γέρον ὑπάρχων κοπιάτω φιλοσοφῶν· οὔτε γὰρ αἰωρος οὐδεὶς ἐστὶν οὔτε πάριωρος πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαῖναι. ὁ δὲ λέγων ἢ μήπω τοῦ φιλοσοφεῖν ὑπάρχειν ἢ παρεληλυθέναι τὴν ὥραν ὁμοίως ἐστὶ τῷ λέγοντι πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ μήπω παρεῖναι τὴν ὥραν ἢ μηκέτι εἶναι τὴν ὥραν. ὥστε φιλοσοφητέον καὶ νέω καὶ γέροντι, τῷ μὲν ὅπως γηράσκων νεάζῃ τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν τῶν γεγονότων, τῷ δ' ὅπως νέος ἅμα καὶ παλαιός ᾗ διὰ τὴν ἀφοβίαν τῶν μελλόντων. μελετᾶν οὖν χρή τὰ ποιοῦντα τὴν εὐδαιμονίαν, εἴ περ παρούσης μὲν αὐτῆς, πάντα ἔχομεν, ἀπούσης δέ, πάντα πράττομεν εἰς τὸ ταύτην ἔχειν.

123 "Ἄ δέ σοι συνεχῶς παρήγγελλον, ταῦτα καὶ πρᾶττε καὶ μελέτα, στοιχεῖα τοῦ καλῶς ζῆν ταῦτ' εἶναι διαλαμβάνων. πρῶτον μὲν τὸν θεὸν ζῶον ἀφθαρτον καὶ μακάριον νομίζων, ὅς ἡ κοινὴ τοῦ θεοῦ νόησις ὑπεγράφη, μηθὲν μήτε τῆς ἀφθαρσίας ἀλλότριον μήτε τῆς μακαριότητος ἀνοίκειον αὐτῷ πρόσαπτε· πᾶν δὲ τὸ φυλάττειν αὐτοῦ δυνάμενον τὴν μετ' ἀφθαρσίας μακαριότητα περὶ αὐτοῦ δόξαζε. θεοὶ μὲν γάρ εἰσιν. ἐναργὴς δέ ἐστιν αὐτῶν ἡ γνῶσις· οἷους δ' αὐτοὺς εἰς πολλοὶ νομίζουσιν, οὐκ εἰσὶν· οὐ γὰρ φυλάττουσιν αὐτοὺς οἷους νοοῦσιν. ἀσεβὴς δὲ οὐχ ὁ τοὺς τῶν πολλῶν θεοὺς ἀναιρῶν, ἀλλ' ὁ τὰς τῶν πολλῶν δόξας θεοῖς

DIOGENES LAERTIUS

124 προσάπτων. οὐ γὰρ προλήψεις εἰσὶν, ἀλλ' ὑπολήψεις ψευδεῖς αἱ τῶν πολλῶν ὑπὲρ θεῶν ἀποφάσεις· ἔνθεν αἱ μέγιστα βλάβαι τε τοῖς κακοῖς ἐκ θεῶν ἐπάγονται καὶ ὠφέλειαι τοῖς ἀγαθοῖς. ταῖς γὰρ ἰδίαις οἰκειούμενοι διὰ παντὸς ἀρεταῖς τοὺς ὁμοίους ἀποδέχονται, πᾶν τὸ μὴ τοιοῦτον ὡς ἀλλότριον νομίζοντες.

“Συνέθιξε δὲ ἐν τῷ νομίζειν μηδὲν πρὸς ἡμᾶς εἶναι τὸν θάνατον· ἐπεὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἐν αἰσθήσει· στήρησις δέ ἐστιν αἰσθήσεως ὁ θάνατος. ὅθεν γνῶσις ὀρθὴ τοῦ μηθὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸν θάνατον ἀπολαυστὸν ποιεῖ τὸ τῆς ζωῆς θνητὸν, οὐκ ἄπειρον· προστιθεῖσα χρόνον ἀλλὰ τὸν τῆς
125 ἀθανασίας ἀφελομένη πόθον. οὐθὲν γὰρ ἐστὶν ἐν τῷ ζῆν δεινὸν τῷ κατειληφῶτι γνησίως τὸ μηθὲν ὑπάρχειν ἐν τῷ μὴ ζῆν δεινόν. ὥστε μάταιος ὁ λέγων δεδιέναι τὸν θάνατον οὐχ ὅτι λυπήσει παρών, ἀλλ' ὅτι λυπεῖ μέλλον. ὁ γὰρ παρὼν οὐκ ἐνοχλεῖ, προσδοκώμενον κενῶς λυπεῖ. τὸ φρικωδέστατον οὖν τῶν κακῶν ὁ θάνατος οὐθὲν πρὸς ἡμᾶς, ἐπειδὴ περ ὅταν μὲν ἡμεῖς ὦμεν, ὁ θάνατος οὐ πάρεστιν· ὅταν δ' ὁ θάνατος παρῇ, τότε ἡμεῖς οὐκ ἐσμέν. οὔτε οὖν πρὸς τοὺς ζῶντας ἐστὶν οὔτε πρὸς τοὺς τετελευτηκότας, ἐπειδὴ περ περὶ οὗς μὲν οὐκ ἐστὶν, οἱ δ' οὐκέτι εἰσὶν. ἀλλ' οἱ πολλοὶ τὸν θάνατον ὅτε μὲν ὡς μέγιστον τῶν κακῶν φεύγουσιν, ὅτε δὲ ὡς ἀνάπαυσιν τῶν ἐν τῷ ζῆν κακῶν αἰροῦνται. ὁ
126 δὲ σοφὸς οὔτε παραιτεῖται τὸ ζῆν οὔτε φοβεῖται

* ἀδὲ ἀπὸ τοῦ codic. 1 corr. Menag. 1 sed post ἀλλὰ τὰ inf. (11) /ἀπαιτοῖς excludisse putat Bignone.

* The striking resemblance to this passage of ps-Plat. *Arithmet.* 369 a, has often been pointed out, most recently by 650

DIOGENES LAERTIUS

τὸ μὴ ζῆν· οὔτε γὰρ αὐτῷ προσιόσται τὸ ζῆν οὔτε δοξάζεται κακὸν εἶναι τὸ μὴ ζῆν. ὥσπερ δὲ τὸ σιτίον οὐ τὸ πλεῖον πάντως ἀλλὰ τὸ ἥδιον αἰρεῖται, οὕτω καὶ χρόνον οὐ τὸν μήκιστον ἀλλὰ τὸν ἥδιον καρπίζειται. ὁ δὲ παραγγέλλων τὸν μὲν νέον καλῶς ζῆν, τὸν δὲ γέροντα καλῶς καταστρέφειν εὐθήθης ἐστίν οὐ μόνον διὰ τὸ τῆς ζωῆς ἀσπαστόν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὴν αὐτὴν εἶναι μελέτην τοῦ καλῶς ζῆν καὶ τοῦ καλῶς ἀποθνήσκειν. πολὺ δὲ χεῖρον καὶ ὁ λέγων, καλὸν μὲν μὴ φῦναι,

φύντα δ' ὅπως ὥκιστα πύλας Ἀΐδου περῆσαι.

127 εἰ μὲν γὰρ πεποιθὼς τοῦτό φησι, πῶς οὐκ ἀπέρχεται τοῦ ζῆν; ἐν ἐτοίμῳ γὰρ αὐτῷ τοῦτ' ἐστίν, εἴπερ ἦν βεβουλευμένον αὐτῷ βεβαίως· εἰ δὲ μακρόμενος, μάταιος ἐν ταῖς οὐκ ἐπιδεχομένοις.

Μνημονευτέον δὲ ὡς τὸ μέλλον οὔτε ἡμέτερον οὔτε πάντως οὐχ ἡμέτερον, ἵνα μήτε πάντως προσμένωμεν ὡς ἐσόμενον μήτε ἀπελπίζωμεν ὡς πάντως οὐκ ἐσόμενον.

Ἀναλογιστέον δὲ ὡς τῶν ἐπιθυμιῶν αἱ μὲν εἰσι φυσικαί, αἱ δὲ κεναί. καὶ τῶν φυσικῶν αἱ μὲν ἀναγκαῖαι, αἱ δὲ φυσικαὶ μόνον· τῶν δ' ἀναγκαίων αἱ μὲν πρὸς εὐδαιμονίαν εἰσὶν ἀναγκαῖαι, αἱ δὲ πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἀρχλησίαν, αἱ δὲ πρὸς αὐτὸ
128 τὸ ζῆν. τούτων γὰρ ἀπλανὴς θεωρία πᾶσαν αἵρεσιν καὶ φυγὴν ἐπανάγειν οἶδεν ἐπὶ τὴν τοῦ σώματος ὑγίειαν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἀταραξίαν, ἐπεὶ τοῦτο τοῦ μακαρίως ζῆν ἐστὶ τέλος. τούτου γὰρ χάριν πάντα πράττομεν, ὅπως μήτε ἀλγῶμεν μήτε ταρβῶμεν· ὅταν δ' ἀπαξ τοῦτο περὶ ἡμᾶς γένηται,
632

λύεται πᾶς ὁ τῆς ψυχῆς χαιμῶν, οὐκ ἔχοντος τοῦ
 ζώου βαδίζειν ὡς πρὸς ἐνδέον τι καὶ ζητεῖν ἕτερον
 ὧ τὸ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀγαθὸν συμ-
 πληρωθήσεται. τότε γὰρ ἡδονῆς χρεῖαν ἔχομεν,
 ὅταν ἐκ τοῦ μὴ παρῆναι τὴν ἡδονὴν ἀλγῶμεν·
 ὅταν δὲ μὴ ἀλγῶμεν, οὐκέτι τῆς ἡδονῆς δεόμεθα.
 καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἡδονὴν ἀρχὴν καὶ τέλος λέγομεν
 129 εἶναι τοῦ μακαρίως ζῆν· ταύτην γὰρ ἀγαθὸν
 πρῶτον καὶ συγγενικὸν ἐγνωμεν, καὶ ἀπὸ ταύτης
 καταρχόμεθα πάσης αἰρέσεως καὶ φυγῆς καὶ ἐπὶ
 ταύτην καταντῶμεν ὡς κανὼν τῷ πάθει πᾶν ἀγαθὸν
 κρίνοντας. καὶ ἐπεὶ πρῶτον ἀγαθὸν τοῦτο καὶ
 σύμφυτον, διὰ τοῦτο καὶ οὐ πᾶσαν ἡδονὴν αἰρούμεθα,
 ἀλλ' ἐστὶν ὅτε πολλὰς ἡδονὰς ὑπερβαίνομεν, ὅταν
 πλείον ἡμῖν τὸ δυσχερὲς ἐκ τούτων ἐπιηται· καὶ
 πολλὰς ἀλγηδόνας ἡδονῶν κρείττους νομίζομεν,
 ἐπειδὴν μείζων ἡμῖν ἡδονὴ παρακολουθῇ πολλὴν
 χρόνον ὑπομείνασι τὰς ἀλγηδόνας. πᾶσα οὖν
 ἡδονὴ διὰ τὸ φύσιν ἔχει οἰκείαν ἀγαθόν, οὐ πᾶσα
 μέντοι <γ' > αἰρετή· καθά περ καὶ ἀλγηδὼν πᾶσα
 130 κακόν, οὐ πᾶσα δὲ αἰεὶ φευκτὴ πεφυκυῖα. τῇ
 μέντοι συμμετρήσει καὶ συμφερόντων καὶ ἀσυμ-
 φόρων βλέπει ταῦτα πάντα κρίνειν καθήκει· χρώ-
 μεθα γὰρ τῷ μὲν ἀγαθῷ κατὰ τινες χρόνους ὡς
 κακῷ, τῷ δὲ κακῷ τῷ μάλιστα ὡς ἀγαθῷ. καὶ
 τὴν αὐτάρκειαν δὲ ἀγαθὸν μέγα νομίζομεν, οὐχ
 ἵνα πάντως τοῖς ὀλίγοις χρώμεθα, ἀλλ' ὅπως ἐὰν
 μὴ ἔχωμεν τὰ πολλὰ, τοῖς ὀλίγοις ἀρκώμεθα,
 πεπεισμένοι γνησίως ὅτι ἡδίστα πολυτελείας ἀπο-
 λαύουσιν οἱ ἥκιστα ταύτης δεόμενοι, καὶ ὅτι τὸ
 μὲν φυσικὸν πᾶν εὐπόριστόν ἐστι, τὸ δὲ κατὸν
 δυσπόριστον. οἱ γὰρ λιτοὶ χυλοὶ ἴσην πολυτελεῖ
 654

DIOGENES LAERTIUS

131 διαίτη τὴν ἡδονὴν ἐπιφέρουσιν, ὅταν ἅπαξ τὸ ἀλγοῦν κατ' ἐνδειαν ἐξαιρεθῇ· καὶ μᾶζα καὶ ὕδωρ τὴν ἀκροτάτην ἀποδίδωσιν ἡδονήν, ἐπειδὴν ἐνδέων τις αὐτὰ προσενέγκηται. τὸ συνέθιζεν οὖν ἐν ταῖς ἀπλαῖς καὶ οὐ πολυτελέσι διαίταις καὶ ὑγιείας ἐστὶ συμπληρωτικὸν καὶ πρὸς τὰς ἀναγκαίας τοῦ βίου χρήσεις ἄοκνον ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον καὶ τοῖς πολυτελέσιν ἐκ διαλεπμμάτων προσερχομένους κρείττον ἡμᾶς διατίθῃσι καὶ πρὸς τὴν τύχην ἀφόβους παρασκευάζει.

Ἄ "Ὅταν οὖν λέγωμεν ἡδονὴν τέλος ὑπάρχειν, οὐ τὰς τῶν ἀσιώτων ἡδονὰς καὶ τὰς ἐν ἀπολαύσει κειμένας λέγομεν, ὥς τινες ἀγνοοῦντες καὶ οὐχ ὁμολογοῦντες ἢ κακῶς ἐκδεχόμενοι νομίζουσιν, ἀλλὰ τὸ μήτε ἀλγεῖν κατὰ σῶμα μήτε ταραττεσθαι κατὰ ψυχὴν. 132 οὐ γὰρ πότοι καὶ κῶμοι συνείροντες οὐδ' ἀπολαύσεις παίδων καὶ γυναικῶν οὐδ' ἰχθύων καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα φέρει πολυτελὲς τράπεζα, τὸν ἡδὺν γεννᾷ βίον, ἀλλὰ νήφων λογισμὸς καὶ τὰς αἰτίας ἐξερευνῶν πάσης αἰρέσεως καὶ φυγῆς καὶ τὰς δόξας ἐξελαύνων ἐξ ὧν πλεῖστος τὰς ψυχὰς καταλαμβάνει θόρυβος. τούτων δὲ πάντων ἀρχὴ καὶ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν φρόνησις· διὸ καὶ φιλοσοφίας τιμιώτερον ὑπάρχει φρόνησις, ἐξ ἧς αἱ λοιπαὶ πᾶσαι πεφύκασιν ἀρεταί, διδάσκουσα ὥς οὐκ ἐστὶν ἡδέως ζῆν ἄνευ τοῦ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως, οὐδὲ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως ἄνευ τοῦ ἡδέως· συμπεφύκασι γὰρ αἱ ἀρεταὶ τῷ ζῆν ἡδέως, καὶ τὸ ζῆν ἡδέως τούτων ἐστὶν ἀχώριστον.

133 Ἐπεὶ τίνα νομίζεις εἶναι κρείττονα τοῦ καὶ περὶ

θεῶν ὅσα δοξάζοντος καὶ περὶ θανάτου διὰ παντός
 ἀφόβως ἔχοντος καὶ τὸ τῆς φύσεως ἐπιλελογι-
 σμένου τέλος, καὶ τὸ μὲν τῶν ἀγαθῶν πέρας ὡς
 ἔστιν εὐσυμπλήρωτόν τε καὶ εὐπόριστον δια-
 λαμβάνοντος, τὸ δὲ τῶν κακῶν ὡς ἡ χρόνους ἢ
 πόνοις ἔχει βραχεῖς, τὴν δὲ ὑπὸ τιμῶν δεσπότιν
 εἰσαγομένην πάντων διαγελῶντος¹ «εἰμαρμένην καὶ
 μᾶλλον ἢ μὲν κατ' ἀνάγκην γίνεσθαι λέγοντος»,
 ἃ δὲ ἀπὸ τύχης, ἃ δὲ παρ' ἡμᾶς διὰ τὸ τὴν μὲν
 ἀνάγκην ἀνυπεύθυνον εἶναι, τὴν δὲ τύχην ἄστατον
 ὁρᾶν, τὸ δὲ παρ' ἡμᾶς ἀδέσποτον, ὧ καὶ τὸ μεμπτὸν
 134 καὶ τὸ ἐναντίον παρακολουθεῖν πέφυκεν (ἐπεὶ
 κρεῖττον ἢν τῷ περὶ θεῶν μύθῳ κατακολουθεῖν ἢ
 τῇ τῶν φυσικῶν εἰμαρμένη δουλεῦειν· ὁ μὲν γὰρ
 ἐλπίδα παραιτήσεως υπογράφει θεῶν διὰ τιμῆς, ἡ
 δὲ ἀπαραίτητον ἔχει τὴν ἀνάγκην), τὴν δὲ τύχην
 οὔτε θεόν, ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουσιν, ὑπολαμβάνοντος
 (οὐθέν γὰρ ἀτάκτως θεῷ πράττεται) οὔτε ἀβέβαιον
 αἰτίαν («οὐκ» οἶεται μὲν γὰρ ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἐκ
 ταύτης πρὸς τὸ μακαρίως ζῆν ἀνθρώποις δίδεσθαι,
 ἀρχὰς μέντοι μεγάλων ἀγαθῶν ἢ κακῶν ὑπὸ ταύτης
 135 χορηγεῖσθαι), κρεῖττον εἶναι νομίζοντος εὐλογίως
 ἀτυχεῖν ἢ ἀλογίως εὐτυχεῖν· βέλτιον γὰρ ἐν ταῖς
 πράξεσι τὸ καλῶς κριθὲν μὴ ὀρθωθῆναι διὰ ταύτην.
 "Ταῦτα οὖν καὶ τὰ τοῦτοις συγγενῇ μελέτα πρὸς
 σεαυτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς πρὸς τε τὸν ὅμοιον
 σεαυτῷ, καὶ οὐδέποτε οὐθ' ὕπαρ οὐτ' ὄναρ δια-
 παραχθήσῃ, ζήσεις δὲ ὡς θεὸς ἐν ἀνθρώποις. οὐθέν
 γὰρ εἴκει θνητῷ ζῶντι ζῶν ἄνθρωπος ἐν ἀθανάτοις
 ἀγαθοῖς."

¹ ἀγγελλαντος (-λαρτος PQ) cod. B; διαγελῶντος codd. U. et
 m. 1110 εἰμαρμένη . . . λέγοντος.